

De 'adolescentie' van het volwassenenonderwijs

Interview met de West-Vlaamse consortia Webros en Comenes

Lieselot Denorme en Jan Bart Van In • sociaaleconomisch beleid, WES

■ Van links naar rechts: Antoon Ven, Viki Demild en Eddy Demeersseman

Onze gesprekspartners

Antoon Ven was tot eind augustus 2010 afgevaardigd bestuurder bij vzw Consortium 13, Webros. Sinds 1 september jongstleden is hij directeur van het Centrum voor Volwassenenonderwijs Sint-Godelieve in Brugge. Deze functie combineert hij met het voorzitterschap van Webros. Antoon Ven is licentiaat biomedische wetenschappen en heeft ook een doctoraat motorische revalidatie en kinesitherapie.

Hij had vijftien jaar lang een zelfstandige praktijk als kinesitherapeut en manueel therapeut en doceerde aan de Arteveldehogeschool en aan de UGent.

Viki Demild is licentiaat criminologische wetenschappen (UGent) en was in de periode 2002-2010 tewerkgesteld als beleidsmedewerker bij de Vlaamse overheid, departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, in diverse buitendiensten. Daaronder ook het penitentiaire complex Brugge (vijf jaar) en de strafinrichting Oudenaarde. Sinds 18 augustus 2010 is zij afgevaardigd bestuurder bij Webros in opvolging van Antoon Ven.

Eddy Demeersseman is licentiaat in de Pedagogische Wetenschappen, optie Sociale Pedagogiek (K.U.Leuven).

Hij vervulde een aantal opeenvolgende voltijdse en deeltijdse opdrachten aan de K.U.Leuven rond onder andere sociale pedagogiek en tweedekansonderwijs. Vervolgens was Eddy Demeersseman werkzaam als educatief medewerker bij de Landelijke Gilden, stafmedewerker van het Vlaamse Ondersteuningscentrum voor de Basiseducatie en als coördinator van het Impulscentrum voor Onderwijsvernieuwing van de K.U.Leuven campus Kortrijk.

Sinds augustus 2008 leidt hij het consortium Comenes als afgevaardigd bestuurder.

Het Decreet Volwassenenonderwijs van 15 juni 2007 heeft alle centra (aanbieders) van dit type onderwijs, binnen een bepaalde regio, ertoe aangezet om zich te groeperen in een consortium. Dat creëerde 13 consortia in gans Vlaanderen waarvan twee in West-Vlaanderen. Deze consortia hebben een samenwerkingsovereenkomst met de overheid voor vijf jaar.

West-Vlaanderen Werkt bracht de tenoren van de twee West-Vlaamse consortia (Webros en Comenes) samen voor een nadere kennismaking.

Waar staan de twee consortia voor volwassenenonderwijs in West-Vlaanderen voor?

Eddy Demeersseman (afgevaardigd bestuurder Consortium 12-Menes): "Het volwassenenonderwijs in West-Vlaanderen is verdeeld over twee consortia (netwerken). Mijn organisatie, consortium Menes (Comenes) vzw, is verantwoordelijk voor de samenwerking binnen het volwassenenonderwijs in de regio Kortrijk-Roeselare-Tielt. Wij bundelen de 13 centra voor volwassenenonderwijs (CVO's) en 1 centrum voor basiseducatie (CBE) die in onze streek actief zijn. Het consortium heeft als opdracht de aangesloten centra onderling sterk te laten samenwerken. In tweede instantie zoeken we naar een betere samenwerking en afstemming met andere spelers in het veld van de volwasseneneducatie zoals VDAB en Syntra."

Antoon Ven (voorzitter Consortium 13-Webros): "Webros staat voor Westhoek-Brugge-Oostende. In ons werkgebied zijn er negen centra voor volwassenenonderwijs en één centrum voor basiseducatie. Sommige centra overkoepelen lesplaatsen die wijd verspreid liggen doorheen de regio. Sommige zelfs doorheen de provincie of in een andere provincie. Naast het bevorderen van de samenwerking tussen de centra en met andere spelers, staan de consortia ook in voor de optimalisatie van het volwas-

senenonderwijs. Het aanbod moet zowel behoeftegedkend als rationeel zijn. Dat is voor ons werkgebied niet eenvoudig of eenduidig in te vullen omdat de drie regio's die wij bestrijken nogal verschillend zijn. Dat komt bijvoorbeeld ook uit de studie van WES naar voren. Ons onderwijsaanbod moet afgestemd zijn op die diversiteit.

De samenwerking binnen een consortium gebeurt met respect voor de eigenheid, het specifieke opleidingsaanbod en de levensbeschouwelijke identiteit van de diverse instellingen. Zij overleggen met elkaar en maken afspraken."

Eddy Demeersseman: "Anders dan in de meeste Vlaamse onderwijsstructuren zijn de diverse consortia voor volwassenenonderwijs netoverschrijdend en dus puur regionaal samengesteld.

Die operatie kadert in een schaalvergroting die zich voltrekt op diverse maatschappelijke niveaus. Ze wil onnodige of niet-zinnige concurrentie op lokaal niveau vermijden.

Dat heeft uiteraard ook een economische inspiratie.

Iedere instelling wil zijn eigen dienstverlening opzetten en iedereen is vragende partij om dat altijd maar uit te breiden. Maar dat kan niet ongebreideld binnen een kader van doelmatig gebruik van schaarse overheidsmiddelen. We willen vermijden dat er op dezelfde avond, in dezelfde gemeente, aan de ene kant van de straat een groep van vier mensen samenkomt om bijvoorbeeld Italiaans te leren in een centrum voor volwassenenonderwijs (CVO) en aan de andere kant van dezelfde straat nog eens vijf mensen om op hetzelfde niveau Italiaans te leren in een ander CVO."

Antoon Ven: "Een meervoudig aanbod mag en kan uiteraard wel als er voldoende vraag is. Als er bijvoorbeeld heel veel mensen zijn die Nederlands als tweede taal willen volgen, moet er voldoende aanbod zijn. Maar als de groepen veel te klein zijn om een bepaalde cursus in stand te houden en je wil toch een aanbod verstreken naar het publiek toe, dan moeten

we afspraken maken en samenwerken om dat mogelijk te maken."

ONBEKEND IS ONBEMIND?

Is het volwassenenonderwijs voldoende bekend bij het publiek?

Antoon Ven: "Dat is één van de pijnpunten. Het volwassenenonderwijs is onvoldoende gekend. Men kent centrum xx of centrum yy, maar men weet eigenlijk niet dat deze aanbieders opereren binnen een grote groep (een consortium). Als je bij centrum xx niet terecht kan voor een bepaalde opleiding, kan je die misschien wel bij de collega's volgen. Het volledige aanbod en de actoren in kaart brengen, is belangrijk voor de centra maar ook voor de bevolking. Dat proberen we nu te realiseren met onze externe communicatie. We laten zien dat er eigenlijk één grote groep (cluster) is waarin verschillende centra opereren. Quasi iedereen weet dat een bepaalde school een hogeschool is. Maar niet iedereen weet dat een bepaald CVO/CBE tot het volwassenenonderwijs behoort.

Onze website www.webros.be biedt een overzicht van het ganse opleidingspakket en van alle actoren.

Eddy Demeersseman: "Comenes ontsluit het complete aanbod in onze regio via de aparte website www.vooriedereen.be. Dat aanbod is heel divers. Dat gaat van taalcursussen en opleidingen informatica tot en met huishoudkunde."

Hoe ver strekt de autoriteit van de consortia volwassenenonderwijs in het aansturen van de centra? Spelen jullie ook een intermediaire rol in de toekenning van de subsidies?

Eddy Demeersseman: "Wij komen niet tussen in de subsidiestromen. Ons gezag zijn we nog aan het opbouwen. We zijn nog maar anderhalf jaar bezig. Eén van de eerste dingen die we gedaan hebben, was het samenbrengen van de diverse gegevens: wat presteren de diverse centra? Welke groepen bereiken zij? Wat is het aanbod, het aantal deelnemers aan de cursussen?"

De diverse aanbieders hebben voor het eerst inzage gekregen in de cijfers van alle partners binnen hun consortium.

De eerste stap in een dergelijk proces is dus een soort gemeenschappelijke kennisbasis uitbouwen. Ervoor zorgen dat iedereen van elkaar weet wat aangeboden wordt en op welke locatie. Op basis daarvan vinden de diverse actoren andere manieren om te programmeren. Een volgende stap is het detecteren van de knelpunten, zoals de leergebieden waar er problemen zijn. Een centrum voor volwassenenonderwijs wordt gefinancierd op basis van het aantal deelnemers. Wij stellen vast dat sommige aanbieders in een aantal leer- en studiegebieden kampen met een tekort aan cursisten. Dat kan eventueel zijn omdat ze hun aanbod te veel naast of zelfs tegen elkaar programmeren. Met goede afspraken kan je dat verhelpen. Het is een soort reflectie. Mensen samenbrengen en ervoor zorgen dat er een eigen dynamiek tot stand komt tussen de centra.”

Wat bestrijkt het volwassenenonderwijs zo allemaal?

Antoon Ven: “Het volwassenenonderwijs is zeer dynamisch. Het aanbod is heel uitgebreid. In het secundaire dagonderwijs, een hogeschool of een universiteit is dat veel statischer. Daar werkt men met pakketten en een bepaald aantal richtingen. Het volwassenenonderwijs daarentegen is volledig modulair uitgebouwd met een brede waaier aan opleidingen en modules. Ook heel typisch is dat het volwassenenonderwijs uit drie niveaus bestaat: basiseducatie, volwassenenonderwijs op secundair niveau (inclusief het tweedekansonderwijs) en het hoger beroepsonderwijs (HBO).”

STAATSHERVORMINGEN

Bestaat er een duidelijke afbakening tussen het aanbod van de consortia en dat van andere actoren zoals Syntra, VDAB en Vormingplus?

Eddy Demeersseman: “De afbakening is niet altijd duidelijk. Er is een grijze zone. Men probeert altijd een stukje op mekaar terrein te komen. Een duidelijkere afscheiding is wenselijk. Het volwassenenonder-

wijs is een officieel systeem binnen het departement onderwijs en draagt daar alle geldende karakteristieken van, zoals het afleveren van officiële diploma's/ getuigschriften, de inzet van pedagogisch geschoolde lesgevers en de hele cyclus van kwaliteitszorg die specifiek verbonden is met het onderwijs.

Dat heeft ook zijn nadelen. Je zit immers ook vast aan een logger apparaat van programmeren, enz. De centra van Syntra kunnen bijvoorbeeld, door het soepelere systeem waarin ze opereren, veel flexibeler programmeren.

Als je volwasseneneducatie en -vorming bekijkt op Vlaams niveau, dan stel je vast dat we de laatste jaren met heel veel 'staatsvormingen' bezig zijn. Bijna ieder departement organiseert en/ of subsidieert zijn vorm van volwassenenonderwijs of volwasseneneducatie. Vanuit Onderwijs heb je het volwassenenonderwijs als grootste speler. Vanuit het departement Economie & Middenstand is er Syntra. Binnen Tewerkstelling opereert de VDAB die ook heel wat opleidingen geeft. Onder Cultuur heb je dan weer het vormingswerk.”

Antoon Ven: “Er zijn een aantal pogingen geweest tot overleg, op regionaal niveau, tussen de verschillende partners voor de hele volwasseneneducatie. Maar dat is niet evident zolang de diverse aanbieders aangestuurd worden door een ander ministerie en anders gestructureerd zijn. We willen dus eerst het volwassenenonderwijs stroomlijnen via de consortia om dan tot goede afspraken en samenwerkingverbanden te komen met andere aanbieders.”

SCHAALVERGROTING

Is een rationalisatie van het volwassenenonderwijs een finaliteit van de nieuwe structuur rond de consortia?

Eddy Demeersseman: “Geen rationalisatie maar wel optimalisatie. In eerste instantie is het de bedoeling om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen. We komen uit een periode waarin het volwassenenonderwijs een enorme groei

heeft gekend. Cursussen informatica en communicatietechnologie en Nederlands tweede taal zijn de laatste 10 jaar geëxplodeerd. Er waren op een gegeven moment in Vlaanderen en in Nederlandstalig Brussel samen 150 centra voor volwassenenonderwijs. Die konden ieder autonoom beslissen om studiegebieden aan te vragen, nieuwe opleidingen op te starten, enz. Dat werd niet gehinderd door een regionale buffer.

Een tweede factor die vroeger speelde was dat er, vóór het decreet van 2007, bijna een automatische groei van de subsidies was. Die beide factoren zijn met het nieuwe decreet een halt toegeroepen. De centra zijn nu gebundeld per consortium. Men kan (met enkele uitzonderingen) maar een aanvraag voor een nieuw gebied of voor een nieuwe opleiding doen als er daaromtrent een consensus is binnen het consortium. Die bevoegdheid hebben we dus wel.”

Antoon Ven: “Een andere beweging is de tendens naar schaalvergroting. Met het oog op het bevorderen van de kwaliteit heeft de overheid een norm bepaald voor de omvang van een centrum. Dit een beetje naar analogie met het secundair en het hoger onderwijs. Het uitgangspunt is dat een groter centrum meer mogelijkheden heeft om een aantal ondersteunende diensten uit te bouwen. Nogal wat centra klagen over een gebrek aan middenkader.”

Heeft de verhoogde normering geleid tot een herverkaveling?

Eddy Demeersseman: “Dat is inderdaad gebeurd. Zo was er de verplichte fusie van de centra voor basiseducatie, van voorheen vijf naar vandaag nog twee in onze provincie. Binnen Comenes was er de fusie van het Provinciaal Centrum in Kortrijk (verbonden met het PTI), met de Stedelijke Leergangen in Izegem. Het Stedelijk Centrum in Roeselare is geclusterd met het Vrij Centrum in Roeselare. De druk op de andere kleinere spelers zal zeker nog toenemen.”

Antoon Ven: “Ook in het werkingsgebied van Webros zijn er, in de aanloop naar het decreet volwassenenonderwijs, een aantal

fusies gebeurd. Soms over de grenzen van de provincie heen.”

PROVINCIAAL SAMENWERKEN

Wat leert u uit de studie van WES over het volwassenenonderwijs in onze provincie?

Antoon Ven: “Er was onder andere een bevraging bij de West-Vlaamse bedrijven. Dat geeft ons zicht op welke aanbieders het best bekend zijn bij de bedrijven en waarom zij daar in eerste instantie voor kiezen. We leren daaruit dat de meeste bedrijven, voor de bijscholing van hun medewerkers, niet in eerste instantie aan de CVO's denken. We hebben ook geleerd op welke basis potentiële klanten hun keuze maken. Onze promotie en public relations naar bedrijven toe zijn duidelijk minder dan die van sommige andere aanbieders. Daarom hebben we onder andere beslist om een tool (website) te ontwikkelen met het volledige aanbod in de provincie. We hopen dat ook de VDAB, Syntra en Vormingplus hierbij zullen aansluiten. Dat platform moet bedrijven en particulieren, die met een vraag zitten rond bijscholing, toelaten om snel en accuraat de weg te vinden naar het gepaste aanbod.

Een andere factor is de vervoerproblematiek. Mensen uit Oostende bijvoorbeeld nemen veel gemakkelijker en sneller het openbaar vervoer richting Gent dan richting Ieper.”

Eddy Demeersseman: “Een bevinding uit de WES-studie die mij verrast, zijn de beperkingen die verbonden zijn met de gekozen geografische indeling en de grenzen van de consortia. Uit de analyse van de herkomst van de deelnemers blijkt dat de cursisten pendelen tussen de verschillende consortia. Het onderzoek leert dat er sprake is van een noord-zuidopdeling eerder dan van de huidige opdeling van de consortia. De regio Ieper, die nu onder Webros valt, sluit bijvoorbeeld meer aan bij Kortrijk en Roeselare dan bij de as Brugge-Oostende. Omgekeerd is de regio rond Wingene-Ruiselede eerder op Brugge georiënteerd.

Een aantal zaken, zoals promotie en bekendmaking van het aanbod, doen we daarom in de toekomst beter op provinciaal niveau.

Sommige dingen doen we nu al gezamenlijk, bijvoorbeeld de SID-in beurs voor de laatstejaars van het secundair onderwijs en de promotie van het hoger beroeps-onderwijs. We hebben indertijd ook gezamenlijk met de vakbonden en met het Huis van het Nederlands rond de tafel gezeten om eenzelfde type protocol op te stellen. Volwassenen willen een opleiding volgen dicht bij hun woonplaats of in de buurt van hun werk. Ze willen daarvoor een beperkt aantal kilometers afleggen. Dat is echt cruciaal. Een geografisch goed verspreid aanbod is dus belangrijk in het volwassenenonderwijs. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het hoger onderwijs waar men er niet tegenop ziet om bijvoorbeeld naar Gent, Leuven of Brussel te gaan studeren.”

Antoon Ven: “Een knelpunt is het openbaar vervoer. Ik denk bijvoorbeeld aan de Westhoek. Daar is het openbaar vervoer totaal ontoereikend. Maar zelfs in een regio zoals Brugge kunnen mensen, die 's avonds een opleiding volgen, na de cursus, niet meer met de bus naar huis.”

Eddy Demeersseman: “Een ander pijnpunt is de participatie binnen het volwassenenonderwijs. Wij bereiken vooral de middengediplomeerden (bedienden en ambtenaren) maar onvoldoende de arbeiders en de wat lagergevoerde. Ik denk dat we daarrond een maatschappelijke opdracht hebben. Dat vereist extra inspanningen rond promotie, incentives, begeleiding en sturing.” ■

- 】 www.webros.be
- 】 www.comenes.be
- 】 www.vooriedereen.be

】 U kunt dit artikel ook downloaden via: www.westvlaanderenwerkt.be

Levenslang leren...achter hoge muren

De regionale consortia volwassenenonderwijs hebben ook een specifieke opdracht rond de organisatie van onderricht in de gevangenissen.

Viki Demild, afgevaardigd bestuurder van Webros:

“De consortia volwassenenonderwijs organiseren en coördineren het onderwijs in de gevangenissen en krijgen daarvoor ook subsidies. Dat is een materie van het departement Onderwijs (Vlaamse Gemeenschap). Dat gebeurt in samenwerking met de FOD Justitie. Webros organiseert deze dienstverlening in het penitentiaire complex Brugge en in de gevangenis van Ieper en Comenes heeft Ruiselede onder zijn hoede. Naargelang de grootte van de gevangenis stellen de consortia iemand halftijds of voltijds tewerk die instaat voor de coördinatie van het onderwijs achter de gevangensmuren.

De rol van de consortia draait vooral rond het wegnemen van alle soorten barrières. Het is niet zo simpel om een gevangenis binnen te komen en daar les te geven. Je moet daarvoor eerst 'deuren opendoen'. Dat was een moeilijke opgave voor de diverse centra voor volwassenenonderwijs. Vandaar de sturende rol van de consortia.

We zorgen voor een cursusaanbod dat afgestemd is op de specifieke vraag van de gedetineerden. Een heikel punt daarin is de financiering van het Openleercentrum binnen de gevangenissen. Dat is nu niet geregeld vanuit de Vlaamse overheid.”